

vatsavaivat

vimmin mahatähystyksellä l. gastroskopia- la. Siinä tutkittava nielee taipuisan, vajaan 1cm läpimittaisen, optiikalla varustetun letkun. Sillä välittyvän videokuvan avulla tutkiva lääkäri voi saman tien todeta poikkeamat normaalista. Gastroskopiassa saadaan myös näytepalat mikroskooppitutkimusta varten tarpeellisista kohteista. Valtaosa potilaista sietää tämän hieman epämiellyttävän tuntuisen tutkimuksen hyvin ilman mitään lääkityksiä. Tutkimus on kokeneen lääkärin tekemänä varsin turvallinen, lyhytkestoinen (yleensä alle 5 min), ja ennen kaikkea informatiivinen, saadaan siis hyvin paljon tärkeää tietoa. Sairaalaoloissa gastroskopiaa voidaan soveltaa monenlaisiin hoitotoimenpiteisiin, esimerkiksi ulkuserenvuodon tyrehtyttämiseen.

Maksa ja sappi

Maksan kasvaimet eivät ole suomalaisilla kovin tavallisia, mutta sappikivitauti aiheuttaa vanhuksillekin usein vaivoja. Sappikipu tuntuu voimakkaana kouristeluna oikean kylkikaaren seudussa erityisesti rasvaisen aterian jälkeen, mutta myös esimerkiksi omena, kurkku ja sipuli ärsyttävät. Voi nousta kuume ja olla voimakasta pahoinvointia ja sairauden tunnetta, jolloin kysymyksessä on sappirakon tulehdus, kolekystiitti.

Ikterus l. keltaisuus voi johtua maksavasta tai sappitiehyiden tukkeutumisesta. Sappitietukoksen aiheuttaa yleensä joko sappikivi tai kasvain, erityisesti haimasyöpä. Keltainen väri näkyy alkuvaiheessa parhaiten silmän ”valkuaisissa”. Ultraäänitutkimuksella voidaan saada alustava käsitys minkälaisesta ongelmasta on kysymys. Tietokonetomografia ja magneettikuvaus ovat jo paljon tarkempia. Sairaalatutkimuksena tehtävä ERCP on tähystys- ja röntgentutkimus, jossa haima- ja sappitiehyt kuvataan. Samassa yhteydessä voidaan poistaa sappitiehytkiviä tai asettaa pieni salaojaputki sappitiehyen tukoksen hoidoksi.

Ohutsuolen sairaudet

Tulehdukset ja kasvaimet eivät ole kovin yleisiä ohutsuolessa. Toisinaan kuitenkin suolitukos tai verenvuoto saattaa johtua esim.ohutsuolen haavaumasta tai kasvaimesta. Ohutsuolen tutkimusmenetelmiä ovat röntgenvarjoainekuvaus ja erikoispitkällä tähystimellä ”enteroskoopilla” suoritettu tähystys. Uusia menetelmiä ovat magneettikuvaus ja kapselitutkimus. Viimeksi mainittua käytetään erityisesti tutkittaessa toistuneita suolistovuotoja, joiden syytä ei ole tähystyksissä havaittu.

Tavallisimpia ohutsuoleen liittyviä ongelmia ovat kiinnikkeet. Kiinnikkeisyys voi olla aikaisemman vatsan alueen leikkauksen, sairastetun tulehduksen tai vamman jälkitila. Kysymyksessä on vatsakalvon arpeutumisen, joka kiinnittää suolenmutkia

yhteen tai vatsanpeitteisiin. Seurauksena voi olla vatsaontelon sisäisiä tyrämuodostumia, jollaiseen suolenmutka saattaa äkillisesti jumiutua aiheuttaen kipua, vatsan turpoamista, pahoinvointia ja oksentelua. Kiinnikkeisyys voidaan varmuudella havaita vain leikkauksessa. Imeytymishäiriötä, kuten laktoosi-intoleranssia tai keliakiaa epäiltäessä on laboratoriotutkimuksista merkittävä hyöty, mutta tähystys on myös usein tarpeen.

Alaruoansulatuskanava

Paksusuolen toiminnan hidastuminen on tavallista ihmisen ikääntyessä. Suolen normaalin toiminnan ylläpitämisessä ovat erityisen tärkeitä ravinnon laatu. Päivittäin tarvitaan kuitua, jota on esimerkiksi kokojyväviljatuotteissa, kasveissa ja hedelmissä. Apteekista saatavat kuituvalmisteet ovat suolistoystävällisiä ja niitä voi suositella lievissäkin toimintaongelmissa. Kuidun lisäksi on säännöllinen runsas neste juominen tärkeä, koska pelkkä kuitu saattaa jopa kiinteyttää suolensisältöä vaikeuttaen ummetusoiretta. Päivittäinen liikunta on kolmas ummetuksen ehkäisyn ja hoidon kulkakivi.

Paksusuolen umpipussitauti l. divertikuloosi lisääntyy iän myötä. Siinä paksusuolen

seinämään venyy pussimaisia ulokkeita. Tavallisimmin niitä on sigmasuolessa, joka on paksusuolen loppuosa, ja sijaitsee vasemmalla alavatsalla. Divertikuliitti on tulehdus, joka aiheuttaa joskus hyvinkin rajuoireisen taudin. Divertikkelit saattaa puhjeta tulehduksellaan, jolloin seuraa vatsakalvon tulehdus. Tila on hengenvaarallinen, ja edellyttää kiireellistä leikkaushoitoa.

Suolen syöpä

Paksusuolen ja peräsuolen syöpä ovat tavallisia sairauksia. Suolen toiminnan selvä muutos aikaisemmasta on tyypillinen oire. Anemisoituminen saattaa johtua hiljalleen verta tihkuttavasta paksusuolisyövästä. Usein oloste on tällöin värjäytynyt mustaksi. Aina potilas ei tätä kuitenkaan ole huomannut. Ulostamisen yhteydessä peräaukosta vuotava kirkas, punainen veri on tavallisimmin peräsin aivan peräaukon tuntumasta. Kysymyksessä voi olla peräpukamatauti tai peräaukon haavauma, mutta myös aivan peräsuolen loppuosan kasvain. Peräsuolisyövässä voi esiintyä limaisen veren valumista peräaukosta, joskus omia aikojaankin.

Peräaukon seudun tutkimus on yksinkertainen, voi johtaa saman tien diagnoosiin. Lääkäri havainnoi katselemalla ja sormella tunnustelemalla (”tuseeraus”).

Paksusuolen tähystys

Paksusuolen tutkimus tehdään useimmiten tähystämällä (kolonoskopia) taipuisalla videotähystimellä. Paksusuoli on pitkä (n. 1,5 m), monella mutkalla ja sykkyrällä oleva, vatsaonteloa kiertävä putki, ja sen tähystäminen on toisinaan haastavaa niin tähystäjälle kuin tutkittavallekin. Harjaantuneelle lääkärille tähystys onnistuu yleensä.

Ajoittain tulee tutkimukseen kuitenkin potilaita, joilla esimerkiksi alavatsan alueen kiinnikkeisyys tai paksusuolen tavallista pittemmät lenkit ja jyrkät mutkat aiheuttavat, ettei koko paksusuolta saa tutkituksi. Tarpeen vaatiessa voidaan tutkimusta täydentää röntgenvarjoainekuvauksella (kolografia), ja joissakin tilanteissa tämä voi olla ensisijainenkin menetelmä.

Suoli on ennen tutkimuksia saatava tyhjennetyksi sisällöstään. Nykyisin käytetään suolen huuhteluun juotavaa liuosta joka aikaansaa ”keinotekoisien ripulin”. Kolonoskopiassa voidaan myös tehdä erilaisia hoitotoimenpiteitä, joista tavallisimpia ovat pienten kasvainten (adenoomat) poistot.

Ajoissa kunnon tutkimuksiin

Diagnostiikan, anestesian ja kirurgian menetelmät ja tekniikat kehittyvät jatkuvasti. Yhä useampia sairauksia voidaan nykyisin hoitaa kajoamalla vain vähän potilaaseen. Tällä tarkoitetaan tähystysten lisäksi laparoskopioita l. vatsaontelon alueen tähystysleikkauksia. Tällaiset leikkaukset tehdään pienistä, n 1–2 cm leikkaushaavoista. Leikkauksen jälkeinen toipuminen on merkittävästi nopeampaa kuin pitkän leikkausviillon kautta tehdyn vastaavan toimenpiteen jälkeen. Tähystystoimenpiteitä käytetään paljon oireita lievittävässä hoidossa, jolloin esimerkiksi pitkälle edenneen syöpätaudin hankalia oireita voidaan hyvin lievittää.

lääkään henkilön vatsaoireet on syytä ottaa vakavasti. Hakeutumalla asiantuntijan tutkimuksiin voidaan yleensä kohtuullisessa ajassa selvittää diagnoosi ja hoitomahdollisuudet. Ajoissa todettu syöpä voidaan vanhuksellakin saada parannetuksi, ja moniin hyvänlaatuisiin, mutta kiusallisiin vaivoihin on annettavissa tehokas ja turvallinen hoito. ■

Pulssin poliklinikkaa 17 vuotta luotsannut Anneli Allonen keinahtelee väljemmille vesille omalla kanootilla. Saattelemassa vartija Samuli Hakola (oik.), lääkäri Vesa-Matti Maunu ja muita Annelin työtovereita.

Terveenä eläkkeelle

Moni haaveilee terveistä ja toimeliaista eläkevuosista, jolloin aikaa riittäisi vihdoinkin puolisolalle, harrastuksille ja kaikille niille mukaville asioille, jotka ovat ehkä tuntuneet jäävän työelämän kiireiden jalkoihin.

Harva siirtyy silti vapaaherraksi tai -rouvaksi vailla mitään vaivoja. Ne eivät kuitenkaan pääse pilaamaan uutta elämänvaihetta, kun ongelmiin tartutaan ajoissa ja asiantuntevasti. Ikäihmisen omalle vastuulle jää kiinnittää huomiota oireisiin, jotka muuttavat vointia huonompaan suuntaan tai häiritsevät elämää muutoin. Esimerkiksi kuulon huononeminen tulee hiipien ja huomaamatta, ja osteoporoosin tai verenpainetaudin kaltaiset sairaudet taas voivat edetä kokonaan ilman tuntevia oireita. Silloin suurta apua on hyvästä ja luottamuksellisesta suhteesta omaan lääkäriin, joka tuntee myös ikääntyvän ihmisen terveyskysymyksiä.

Yksi haaveensa toteuttaneista on Pulssin poliklinikan pitkäaikainen johtava hoitaja Anneli Allonen. Hän lähti loppukesästä vapaalle terveenä, pirteänä ja iloisena. Anneli sai työtovereiltaan lahjaksi kanootin, sillä nainen tunnetaan reippaana luonto- ja ulkoilmaihmisenä.

Anneli Allosen seuraaja poliklinikan johtavana hoitajana on erikoissairaanhoitaja Eeva Ukkonen.